

Bc. Anežka Filipová

Anticipatory *it* objects / Anticipační *it* v předmětu

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky,
diplomová práce, 82 stran + příloha + elektronická příloha, květen 2012

Posudek oponenta

Diplomová práce Anežky Filipové se zabývá extraponovanými větnými předměty monotranzitivních sloves. Cílem je na materiálu BNC popsat četnost užití této konstrukce, ověření vztahu mezi sémantickým typem slovesa, jeho komplementací, případně určení jiných faktorů, a extrapozicí.

Teoretický úvod se poměrně podrobně a obecně zabývá valencí slovesa (Allerton, Čermák, Daneš a Hlavsa). Při popisu valence, různých typů tranzitivity a komplementace si autorka definuje pojmy; v některých případech vychází z domácí tradice, jindy ji neuvádí (např. pojetí *read* jako intransitiva, vs. Allerton, Daneš a Hlavsa). Významnou pomůckou je popis v *The Cambridge Grammar of the EL*. Odkazem na Quirka et al. (1985) i na *The Cambridge Grammar of the EL* se rozlišují dva případy extrapozice: obligatorní a fakultativní: pracuje se dále v práci s tímto rozlišením? Pokud ne, proč ne? V teoretické části je rovněž popsán různý náhled obou gramatik na předložková slovesa: autorka se při popisu vlastních dat důsledně drží pojetí, že předložka je součástí slovesa a předložkové kombinace jsou zahrnuty pod *V it that* (např. na str. 46). Dále následuje přehled realizačních forem předmětu a sématických typů řídicích sloves. Anticipačnímu *it* se věnuje kapitola 2.5 a 2.6 založená primárně na Bolingerově poznatku, že nadřazeným faktorem užití *it* konstrukce s extrapozicí je anaforická platnost propozice vedlejší věty (*it* tedy nabývá částečně referenčního významu), což se do určité míry projevuje v sémantických typech sloves (faktivní, emotivní, suasivní) a jejich temporální a modální modifikací. V této části autorka také poukazuje na idiomatická spojení typu *take it that*, která se s anticipačním *it* vyskytují.

Vlastní materiál je excerpován z BNC, kde jako první krok bylo vybráno prvních 200 relevantních výskytů *it* následovaného *that*. Tento vzorek se jevil jako neuspokojivý vzhledem k malému počtu lexémů v něm zastoupených – v zásadě (96%) tvořily idiomatické *have/take it that* a *see to* (Je v této souvislosti vhodné mluvit o „verb types“ (např. 38, 39, 40, 41, atd, cf. str. 32?). Autorka se proto rozhodla pro další excerpci zahrnující i obsahové věty uvozené *wh-* a *if*. S jakým předpokladem bylo v této fázi extrahováno spojení *prep+it+that*?

Vlastní analytická část se nejprve věnuje původním 200 výskytům označeným jako *V it that*. Dále si autorka všimá podrobně morfologických forem *have* (převládá 3. os. sg. simple pres.) a levostranných kolokátů (*gossip, rumour, atd*): Je otázkou, zda je tento druh analýzy u idiomatických a předložkových spojení přínosný. (Jak sem zapadá *see to*? Jde o předložkové sloveso nebo frázové sloveso a je u něho účelné, stejně jako u ostatních předložkových sloves, hodnotit temporální referenci, apod., když je extrapozice podmíněna syntakticky (str. 43)?)

V dalším kroku, v rozšířené excerpci, autorka postupně pojednává jednotlivé typy komplementace: v případě *that clauses* - celkem 422 výskytů. (*V it that* implicitně zahrnuje i předložková slovesa), je opět 90% zastoupeno třemi zmíněnými idiomy. Nerozlišování předložkových sloves potom opět vyvolává otázku, zda je sledování modální a temporální modifikace účelné (str. 47) - hodnocení, že 30% těchto sloves předchází modální sloveso, vzhledem k obligatorní extrapozici snižuje možnost provést korelaci zjištění, jak byla míněna Bolingerem. Druhou formální skupinou jsou spojení *V it when* (244 příkadů), kde již nedominují idiomatická spojení, nýbrž *like* a *hate* s *I* v podmětu. Třetí skupinou je spojení *V it if/whether* (170 příkladů). Srovnání všech tří konstrukcí je zahrnuto na konci oddílu 4.2.3.

Oddíl 4.3.1 komentuje zastoupení sématických typů lexémů – nejpočetnější jsou tzv. *private verbs* (jakou hodnotu má procentní vyjádření při zdůraznění různorodého zastoupení?).

Ve 4.4 jsou vyhodnocena slovesa vyskytující se ve vzorku s komplementací různým typem vedlejší věty, kde *private* a *emotive verbs* vykazují variabilitu komplementace. Zkoumána je rovněž větná modalita (str. 60). Dále jsou kombinace hodnoceny z hlediska zastoupení podmětů a časů. Část 4.6 předkládá výsledky srovnání výskytu osmi sloves s vedlejší větou s *it* v kontrastu bez extrapozice (např. *believe it when* je častější extrapozice). Práci uzavírá konstatování, že u sloves jako *love*, *hate* je upřednostněna extrapozice vzhledem k tomu, že emotivní stavy jsou méně zpochybnitelné /více faktické. Bylo by v této souvislosti možno při kvantitativním hodnocení uvažovat i o vlivu komplementace (tj. zejména komplementace *when*-clause)?

Výsledkem práce je vyčerpávající přehled sloves (lexémů, potažmo sématických typů), které se s předmětovým anticipačním *it* vyskytují. Jde primárně o prokázání vysoké míry zastoupení malého počtu idiomatických spojení, a vlivu typu komplementace. Jak již bylo naznačeno výše, spoléhá se autorka primárně na kvantitativní korelace (např. výskyt temporálních forem převážně nefuturálních – lze jej hodnotit jako průkazný?)

Lze něco říci i k vynechávání *that* u vět s extrapozicí? (např. *I take it you won't be coming to the party?*)

Poznámky k jednotlivostem:

- užívání termínu „juxtaposition“ v případech, kdy mezi *it* a extrapozovanou větou nestojí jiný element? (např. str. 9, 37, 42, 43 aj., viz. Bolinger = adjacent, str. 30).
- nejednotná úprava tabulek, od str. 46 dále chybí procentní údaje, v Tab. 8, 11 aj. chybí celkový součet, Tab. 9 je redundantní (str. 56).
- Haegemann (str. 29) není v bibliografii, všechny citace roku Bolinger (1977) s chybným vrocením
- Interpunkce: *English is a subject prominent language which means* (str. 15), *verbs which, according to .. belong* (24), aj.
Reference *it? It reveals that ..* (str. 38), *it is much less likely to occur ...* (str. 52)

Na práci je třeba ocenit kvantitativní zpracování tématu, tj. excerpce pokrývající BNC, a snahu o korelaci jednotlivých poměrů. Na druhou stranu by úspornější popis některých spojení, která vyžadují extrapozici ze své podstaty (idiomy, předložková slovesa), mohlo snížit objem zpracovávaných dat a poskytnout prostor pro přemýšlivější kvalitativní hodnocení. Po technické a jazykové stránce je práce zpracována na dobré úrovni.

Závěr:

Jak vyplývá z výše uvedeného, naplňuje předložená studie Anežky Filipové kritéria kladená na diplomové práce. K obhajobě ji proto doporučuji a předběžně hodnotím známkou *velmi dobře*.

PhDr. Pavlína Šaldová, Ph.D.

V Praze 24. května 2012